

Er had nog steeds kostbaar gas uit de Groningse bodem kunnen komen, als Henk Kamp niet zo zuinig was geweest

Posted on 22 oktober 2022 by Jacques Hagoort

In 2014 koos de toenmalige minister van Economische Zaken, Henk Kamp (VVD), ervoor in Groningen door te gaan met gaswinning door middel van 'drukdepletie'. Terwijl juist deze methode de oorzaak is van de aardbevingen.

Had Kamp in 2014 voor stikstofinjectie gekozen dan zou de gaswinning in Groningen er nu totaal anders hebben uitgezien. En dan zou er geen parlementaire enquête zijn ingesteld naar die gaswinning, aldus Jacques Hagoort.

Vrijdag 14 oktober was de laatste dag van de openbare verhoren van de parlementaire enquêtecommissie over de gaswinning in Groningen. In zeven weken heeft de commissie in totaal 69 personen onder ede verhoord: gedupeerden, vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties, bestuurders van regionale-

en rijksoverheden, wetenschappers, toezichthouders, executives van NAM, Shell, Exxon-Mobil, GasTerra, Gasunie, hoge ambtenaren en niet te vergeten ministers en Kamerleden. De verhoren bestreken de periode vanaf de aardbeving bij Huizinge in 2012, de zwaarste aardbeving in Groningen tot nu toe en het kantelpunt in de Groningse aardgaswinning.

Persoonlijke vrienden

In de zevende en laatste week was het de beurt aan de CEO van Shell, Ben van Beurden, en zijn tegenspeler in Nederland, minister-president Mark Rutte. Gaande de verhoren bleken die twee persoonlijke vrienden te zijn maar wat dat precies inhield was niet direct duidelijk; de ondervragers verzuimden door te vragen. Beide mannen zijn van de grote lijnen en moesten het soms bij de details noodgedwongen laten afweten. Vooral Rutte moest meerdere malen toegeven dat hij bepaalde momenten niet meer precies kon 'reconstrueren', een nieuwe variatie op zijn 'geen actieve herinnering'.

Van Beurden trad in 2014 aan als CEO van Shell en had al snel door dat het niet goed ging met het kroonjuweel en de winstmaker van Shell. Als je meer schadetaxateurs in dienst hebt dan geologen zit het fout. Hij verving in 2016 de zittende president-directeur van Shell Nederland, de oud-politicus (PvdA) Dick Benshop, door de frisse en sociaalvaardige scheikundig ingenieur Marjan van Loon die de opdracht kreeg orde op zaken te stellen.

Een brutaal staaltje 'damage control'

Begin 2017 kwamen Van Beurden en Van Loon tot de conclusie dat er voor Shell geen toekomst meer was voor de gaswinning in Groningen: draagvlak onder de Groningse bevolking ontbrak, employees van NAM dreigden aansprakelijk gesteld te worden voor veronderstelde misstanden, en er viel geen droog brood meer te verdienen. Een 'new deal' met de overheid was aan de orde, zelfs beëindiging van de gaswinning was voor Shell bespreekbaar. Maar Rutte gaf niet thuis, hij had het te druk met zijn nieuwe kabinet Rutte 3 dat in oktober 2017 zou aantreden. Pas in januari 2018 kwam het tot een gesprek.

In zijn verhoor stelde Rutte, in navolging van oud-minister Kamp in eerdere verhoren, de zaken wel wat rooskleuriger voor dan ze in werkelijkheid waren. Een

brutaal staaltje 'damage control' waar hij, zoals zo vaak, zonder problemen mee weg kwam. Volgens de premier stond vanaf het begin de vermindering van de winning en dus de veiligheid van de Groningers centraal.

Geheel in de geest van het advies van het Staatstoezicht op de Mijnen (SodM) van januari 2013 om zo snel als realistisch mogelijk was de gaswinning terug te brengen. Natuurlijk moest er ook rekening worden gehouden met de leveringszekerheid, ook een veiligheidsprobleem volgens Rutte. En ja, geld speelde op de achtergrond altijd wel een rol maar was nooit doorslaggevend geweest.

Eén aperte misser

Het was ook goed gelukt: de gaswinning was drastisch gereduceerd, van 48 miljard kubieke meter in 2012 naar 21,6 miljard in 2017. En in 2018 was toch maar mooi het besluit genomen met de gaswinning helemaal te stoppen. De recordproductie in 2013 van 54 miljard had hij pas 5 jaar later in de gaten en was er toen ook van geschrokken. En dat de meeste reducties werden afgedwongen door politieke druk en rechterlijke uitspraken leek hem te zijn ontgaan.

Wat hebben de zeven weken openbare verhoren opgeleverd? Eerst en vooral een getrouwe en gedetailleerde chronologische reconstructie van de politieke besluitvorming vanaf de beving in Huizinge in augustus 2012. De commissieleden verdienen alle lof voor hun gedetailleerde kennis van het omvangrijke Groningse gasdossier, hun scherpe en pertinente vragen, en hun vasthoudendheid om de onderste steen boven te krijgen. Dat laatste lijkt uitstekend gelukt op één aperte misser na, daarover straks meer. Of de parlementaire enquête eraan zal bijdragen het verloren vertrouwen van de Groningers terug te winnen valt te betwijfelen. Daarvoor is er in de openbare verhoren te veel boven water gekomen.

Wanbeleid vanaf dag 1

De verhoren boden een onthutsende inblik in de totstandkoming en de uitvoering van het gaswinningsbeleid in Groningen. In de woorden van oud-minister Eric Wiebes uit het kabinet Rutte 3: 'Nederlands overheidsfalen van on-Nederlandse proporties'. Wiebes had het toen over de chaos bij de versterkingsoperatie die hij eind 2017 aantrof bij zijn aantreden als minister van Economische Zaken en Klimaat. Het is ook van toepassing, weten we nu, op vrijwel alles wat daaraan

vooraf ging. Het was wanbeleid vanaf dag 1.

In tegenstelling tot wat Rutte tijdens zijn verhoor onder ede beweerde, speelden bezuinigingen in de overheidsfinanciën een beslissende rol. Radicale bezuinigingen waren de *raison d'être* van het VVD-PvdA kabinet Rutte 2 dat in november 2012 aantrad. Het zou wel heel vreemd zijn geweest als die bezuinigingen niet hadden doorgeklonken in het beleid over de Groningse gaswinning.

Kamp weigert winningssnelheid te verlagen

Het bezuinigingsbeleid was een groot succes maar het ging wel ten koste van de veiligheid van de Groningers in het gaswinningsgebied. De toenmalige minister van Economische Zaken (EZ) en eerstverantwoordelijke voor de gaswinning, de VVD-veteraan Henk Kamp, nam in de jaren 2013 en 2014 als reactie op de Huizinge-beving drie verstrekkende besluiten en bij alle drie waren de bezuinigingen doorslaggevend.

Bij het eerste besluit van Kamp was het al raak. Hij weigerde begin 2013 zich te voegen naar de dringende aanbeveling van het SodM om de winningssnelheid zo veel als mogelijk te verminderen. Het was op dat moment wel degelijk mogelijk de productie uit het gasveld substantieel terug te brengen.

Kamp vond zo'n ingreep onverantwoord omdat hij nog geen goed beeld had van de consequenties voor de leveringszekerheid. Dat klonk goed maar was wel bezijden de waarheid. Wat hij wel wist was dat hij met een substantiële productievermindering de inmiddels ingezette bezuinigingen van het kabinet Rutte 2 in de wielen zou rijden en dat mocht natuurlijk niet gebeuren.

Niet-ingrijpen Kamp desastreus voor acceptatie

Het tweede besluit nam Kamp midden 2013, of liever gezegd hij nam bewust geen besluit. In de loop van 2013 bleek de gaswinning op weg te zijn naar een recordhoeveelheid. Kamp en zijn ministerie wisten ervan maar hielden het stil. Ze lieten het gebeuren want de extra gasbaten kwamen uitstekend van pas om de bezuinigingen op te vangen.

De gevolgen van het niet-ingrijpen van Kamp waren desastreus voor de acceptatie van het gaswinningsbeleid van Rutte 2. Toen de recordwinning begin 2014 bekend

werd brak de hel los in Groningen; in één klap viel het draagvlak voor de gaswinning weg en het zou ook nooit meer terugkomen.

Rutte 2 kon gasbaten niet missen

Tenslotte, in het derde gasbesluit van januari 2014 greep Kamp wel in. Hij bracht de winning terug van de door NAM voorgestelde 45 miljard naar 42,5 miljard in 2014 en 2015 en 40 miljard in 2016. Het was een louter cosmetische ingreep die geen substantieel effect op de veiligheid had.

Als Kamp werkelijk begaan zou zijn geweest met de veiligheid van de Groningers had hij de winning kunnen terugschroeven naar 30 miljard, dat was op dat moment nodig voor de leveringszekerheid. Hij deed het niet omdat Rutte 2 de gasbaten niet kon missen. De toenmalige minister van Financiën, Jeroen Dijsselbloem (PvdA), heeft dat ook met zoveel woorden in zijn verhoor bevestigd.

Fatale keuze Kamp in 2014

En dan nu de hierboven aangekondigde aperte misser. Het gaat over het gasbesluit van Kamp van januari 2014 in de vorige alinea al even genoemd. De commissie heeft het belang en de reikwijdte van dat besluit onvoldoende onderkend en daardoor is de grondoorzaak van de deconfiture van de Groningse gaswinning in de verhoren niet aan bod gekomen.

Het gasbesluit van januari 2014 was verreweg Kamps belangrijkste besluit in zijn periode als minister van EZ; het stond aan de wieg van alle gasbesluiten die nog zouden volgen, inclusief het besluit om definitief met de gaswinning te stoppen in 2018.

Kamp besloot in januari 2014 de winning uit het Groningen-veld voor 3 jaar vast te leggen en de Loppersum-clusters op een waakvlam te zetten. Die zaken zijn uitgebreid in de verhoren aan de orde geweest. Maar ze waren niet de essentie van Kamps besluit. Aan dat besluit ging een principiële keuze vooraf: Kamp koos er in 2014 voor de gaswinning voort te zetten op dezelfde manier als de voorafgaande 50 jaar. Die keuze was fataal.

Drukdepletie

Het proces van gaswinnen dat in Groningen tot op de dag van vandaag wordt toegepast heet in het vakjargon drukdepletie. In dat proces wordt gas dat onder hoge druk gevangen zit in ondergrondse gesteentelagen op een gecontroleerde manier met behulp van verticale putten naar de oppervlakte gebracht.

Precies zoals je een opgepompte fietsband langzaam kunt laten leeglopen door voorzichtig het ventiel open te draaien. Het gevolg is dat de druk in de ondergrondse gesteentelagen tijdens de productie van het gas langzaam zal dalen. En die langzaam dalende druk is de oorzaak van de aardbevingen in Groningen.

Doorgaan met het conventionele drukdepletieproces betekent dan ook dat tot in lengte van dagen de gaswinning in Groningen gepaard zal blijven gaan met aardbevingen. Bewoners van het gaswinningsgebied zullen voortdurend worden blootgesteld aan aardbevingen en dus regelmatig met schade aan hun huizen te maken krijgen en niet onmogelijk met instortende huizen en de onvermijdelijke dodelijke slachtoffers. Volgens voorzichtige schattingen konden de Groningers vanaf 2014 nog aanzienlijk meer aardbevingen verwachten dan er tot dan toe waren geregistreerd.

Stikstofinjectie

Kamp tilde niet zo zwaar aan die schade en het veiligheidsrisico. Immers, de schade kan netjes vergoed worden en het veiligheidsrisico kan worden aangepakt door de huizen in het gaswinningsgebied te versterken. Maar wat dat versterken precies inhield wist niemand in 2014. Niettemin beloofde Kamp dat die klus in 4 tot 5 jaar zou zijn geklaard. Een onvoorstelbaar lichtzinnig besluit.

Was er in januari 2014 wel een alternatief voor conventionele gaswinning? Jazeker, Kamp had ook kunnen kiezen voor stikstofinjectie in plaats van doorgaan met drukdepletie. Die optie lag eind 2013 op tafel zelfs in relatief uitgewerkte vorm, met dank aan de NAM. Stikstofinjectie bood een structurele oplossing om de aardbevingen definitief uit te bannen.

Door gelijktijdig met de productie van gas elders in de gesteentelagen stikstof te injecteren kun je er voor zorgen dat de druk in die lagen niet meer daalt maar gelijk blijft waardoor de oorzaak van de aardbevingen wordt weggenomen. Stikstofinjectie

is een gevestigde en beproefde technologie in de olie- en gasindustrie. De NAM paste het in 2013 op kleine schaal toe in het De Wijk-gasveld.

Een kostbare misrekening

Kamp voelde niets voor stikstofinjectie, het was voor hem en zijn adviseurs simpelweg 'ondenkbaar'. Het zou te veel geld kosten, een te grote ingreep in het landschap vergen en niet direct soelaas bieden voor het urgente probleem van de aardbevingen. Natuurlijk zijn er met stikstofinjectie, vergeleken met de conventionele gaswinning, extra investerings- en operationele kosten gemoeid, maar die extra kosten zouden in Groningen met gemak kunnen worden opgebracht. Er zou alleen wat minder winst worden gemaakt.

De ingreep in het landschap is zwaar overdreven. Ja, er zou een grote stikstoffabriek moeten komen maar voor die fabriek was voldoende ruimte in het nabij gelegen Eems-Dollard industriegebied. Dat stikstofinjectie niet direct soelaas zou bieden is juist. Maar dat deed Kamps oplossing met grootschalige versterking ook niet.

Hoewel NAM de mogelijkheid van stikstofinjectie zelf had opgebracht was NAM toen puntje bij paaltje kwam ook niet bijster enthousiast. NAM zette, net als de minister, vol in op permanent schadeherstel en het aardbevingsbestendig maken van de huizen en woningen in het aardbevingsgebied. Een kostbare misrekening die in de openbare verhoren door de NAM-vertegenwoordigers ook ruiterlijk is toegegeven.

Gemiste kansen

Nadat Wiebes in 2017 het stokje van Kamp had overgenomen, is stikstofinjectie weer even in beeld geweest. Gedreven door de uitzichtloosheid van de versterkingsoperatie, zag eind 2017 een groep bezorgde burgers opererend onder de naam *Overleggroep Groningen 2.0* nieuwe kansen voor stikstofinjectie en heeft geprobeerd stikstofinjectie weer op de agenda te krijgen. Zonder resultaat, de groep liep aan tegen een muur van onwillige ambtenaren in Den Haag.

De openbare verhoren hebben duidelijk gemaakt waarom: Den Haag trof op dat moment al voorbereidingen het Groningen-gasveld definitief te sluiten en zat dus niet op een voortgezette productie uit het gasveld te wachten. Het is zelfs de vraag of Wiebes ooit zelf kennis heeft genomen van dat burgerinitiatief.

Tot zover het verhaal van stikstofinjectie in Groningen, een verhaal van gemiste kansen. Had Kamp in 2014 voor stikstofinjectie gekozen dan zou de gaswinning in Groningen er nu totaal anders hebben uitgezien. En zou er geen parlementaire enquête zijn ingesteld naar de gaswinning in Groningen.

De commissie gaat nu haar eindrapport schrijven en volgens de planning zal het rapport in februari 2023 aan de Tweede Kamer worden aangeboden. Het is natuurlijk afwachten maar zoals het er nu naar uit ziet zullen de eindconclusies verre van mild zijn. Het kan niet anders dan dat het 'overheidsfalen van ongeken de proporties' ook politieke consequenties zal hebben. Met minder zullen de Groningers geen genoegen nemen. En terecht.

Wij wensen de commissie veel moed en wijsheid.

Jacques Hagoort is één van de tientallen gedreven, deskundige en/of nieuwsgierige auteurs die samen Wynia's Week maken. Doet u **als donateur** mee aan Wynia's Week? Van harte welkom! Doneren kan **HIER**. Hartelijk dank!